

luu tiettyyn aikakauteen, joka alkaa olla ohi. Mutta linjan jatkumisesta taistellaan tänäkin päivänä. (Mt., saatesanat).

Arvosteltavan teoksen luonne ja tavoitteet ilmenevät poikkeuksellisen selvästi yllä olevasta lainauksesta. Erityisesti kaksi viimeistä lausetta ovat tärkeitä: k-linja alkaa olla ohi, mutta tekijät haluavat vielä yrittää taistelun jatkamista tänäkin päivänä. Yrityksen kohtaloa on mahdoton ennustaa. Varmaa kuitenkin on, että ainakin kipinän taistelun uudelleen aloittamiseen teos monelle keskustalaiselle antaa. Kirja ilmestyy varsin sopivassa vaiheessa suhteessa yhteiskuntamme kehittymiseen: maaperä uudelle k-linjalle on enemmän kuin suotuisa. Tosin kehityksen tulee ratkaisemaan se, halutaanko keskustapuolueessa herättää uudelleen eloon jo hieman raihnainen k-linja, vai halutaanko tämän kirjaimen puitteissa hahmotella nykyistä tilannetta paremmin vastaava ajattelutapa ja poliittinen vaihtoehto. Pahimmassa tapauksessa kirja herättää vain ärtymistä puolueen sisällä ja vahingoniloista hihitystä sen ulkopuolella. Parhaimmassa tapauksessa se saattaa herättää ajatuksia, jotka johtavat uuden k-politiikan esiinmarssiin.

Kirja keskittyy pääasiassa toisen maailmansodan jälkeiseen maalaisliitto-keskustapuolueen lähihistorian kuvaukseen. Tarkinta yksityiskohtatietoa esitetään 50-luvulta; 60-luvun kehitys jää tässä suhteessa pintapuolisemman yleiskatsauksen varaan. Teoksen alkupuoli sisältää lukuisia mielenkiintoisia yksityiskohtia, poliittisia tapahtumia ja osittain unohtuneita poliittisia huhutarinoita. Tällainen aines lienee mielenkiintoista juuri nuoremmalle lukijapolvelle. Kirjan kaksi ensimmäistä lukua käsittelee k-linjan nousua hallitsevaan asemaan ensin maalaisliitossa ja myöhemmin koko Suomen ja erityisesti sen ulkopoliitikassa. Konkreettisesti tämä merkitsee kuvausta Kekkonen valitsemisesta maalaisliiton presidenttiehdokkaaksi ja myöhemmin hänen valitsemisestaan tasavallan presidentiksi. Kriisien kausi sekä Suomen että myös k-linjan osalta alkoi jo 50-luvun lopulla; linjan menettäessä asemansa erityisesti vuosina 60—64. Viime mainitun vuoden jälkeen alkanut k-linjan passiivisuus ja saamattomuus (sekä mahdollinen vanhentunei-

KÄHKÖLÄ, P. — LEHTILÄ, H. — PIHLAJANIEMI, T. — PYYLUOMA, S., **Suomi k-linjalla**. Otava, Helsinki 1974. 224 sivua.

K on värikkäin ja käytetyin kirjain Suomen sodanjälkeisen politiikan aakkosissa. Tuo kirjain liittyy ennakkoluulottomaan ja määrätietoiseen politiikkaan, ennen muuta ulkopoliitiikkaan. Poliittista k-kirjainta ympäröi kunnioituksen ja epäluulon sädekehä. K on ollut myös suosituin haukkumakirjain. — — K-kirjaimella alkavat nimet liittyvät keskustapuolueen, entisen maalaisliiton lähihistoriaan. K-linja samaistuu tähän puolueeseen, vaikka se on eri vaiheissa laajentunut yli puoluerajojen. Se on nostattanut tunteita puolesta ja vastaan sekä emäpuolueessaan että sen ulkopuolella. K-linja käsitteenä kuu-

suus) merkitsi samalla maalaisliitto-keskusta-puolueen aseman jyrkkää romahtamista. Näiden kehitysvaiheiden ja niiden keskinäisten yhteyksien kartoittamisessa tekijät ovat tehneet todella merkittävän työn. Tämän tyyppiselle teokselle on itse asiassa hyvin poikkeuksellista se, että poliittinen kehitys osataan myös yhdistää suomalaisen yhteiskunnan kokonaiskehitykseen — tässäkin suhteessa kirja on mainio malli ns. tieteelliselle politiikan tutkimukselle.

Teosta vaijaa kuitenkin se, että tekijät keskittyvät liiaksi mitättömien joskin mielenkiintoisten yksityiskohtien kirjaamiseen. Näiden sijasta olisi voitu suoraan mennä syvällisempään analyysiin, jollaista teoksen loppupuoli mainiosti edustaa. Erityisesti luku keskustapuolueen tappion tiestä on mainiosti laadittu. Kuitenkin kirjasta näin tulee rakenteellisesti ontuva, mikä tietenkin on aina vaarana ryhmätyössä. Ensimmäinen osa on täynnä yksityiskohtia ilman oleellista analyysiä; jälkimmäinen taas analyysiä ilman kiinnostavia yksityiskohtia. Tämä korostaa ehkä tarpeettomasti keskustapuolueen kehityksen tragediata: kirja on rakenteellisesti liian lähellä kreikkalaista murhenäytelmää. Muista puutteellisuuksista on mainittava teoksen alkaminen toisen maailmansodan jälkeisen historian tarkastelusta. Kirja tosin päättyy alkioalaisuuden mainitsemiseen, mutta kyllä Alkion ja hänen aikakautensa olisi tullut olla koko analyysin lähtökohtana. Toisen maailmansodan jälkeistä kehitystä ei k-linjan osalta voi ymmärtää tuntematta tätä ennen tapahtunutta kehitystä. Tekijät syyllistyvät kokonaiskuvan kannalta varsin virheelliseen ratkaisuun: pelkästään po. teoksen pohjalla k-linjaa ei voi sanoa alkioalaisuuden palautusrytykseksi, vaan enintään kekkoslaisuuden ja siihen liittyvien skismojen esiin kaivamiseksi. Näin tekijät tehnevät valitettavan karhunpalveluksen omille tarkoituserilleen.

Teoksen huolellinen lukeminen paljastaa hyvin k-linjan ideologian ja tavoitteet. Tosin ne tulevat esille irrallisina vaikeuttaen asioiden keskinäisten suhteiden ymmärtämistä. Mm. seuraavan väittämän sijoittaminen johdantoluvun päätteeksi antaa tavoitteista liian yksipuolisen kuvan:

Maalaisliitto kykeni torjumaan sosialidemokraattisen puolueen hegemoniapyyteet. Kykenevätkö myös perinnön vaalijat siihen, vai katkeako vihreänpunainen yhteistyö. Muisa pohjoismaissa keskusta—vasemmistohallituksia ei tunneta. (Mt., s. 16).

Sitaatin sisältämä ajatus keskustapuolueen ja sosialidemokraattien ristiriidasta on epäilemättä oikea: keskustapuolueen menestys tulee riippumaan sekä maalla että kaupungeissa ainoastaan siitä, kykeneekö se tarjoamaan vakavan vaihtoehdon sosialidemokraattiselle puolueelle. Myös viittaus pohjoismaihin on perusteltu, erityisesti ajatellen Ruotsia, jossa keskustapuolue tuskin koskaan pystyy täysin korvaamaan itselleen oman lehmänkauppapolitiikkansa ja orjailunsa aiheuttamat vahingot esim. hallintosektorin osalta. Kuitenkin mainittu johtaja-ajatus on yksipuolinen — siitä puuttuu se, kenen puolesta k-linja taistelee ja ketä vastaan. Tietysti kirjaa lukiessa voi tehdä johtopäätöksen siitä, että k-linja on vähäosaisten ja ihmisyyden puolella. Kuitenkin sekä vastustajien että liittolaisten määrittelemine on ontuvaa ja epäsystemaattista. Olisi ollut täysin välttämätöntä osoittaa vastustajaksi sosialidemokraattisen puolueen oikeistosipi yhdessä äärioikeiston kanssa. Samoin olisi pitänyt tarkemmin keskustella liittolaisista, joita näyttävät teoksen mukaan olevan ns. luokkakantainen ääri vasemmisto, sosialidemokraattien vasemmisto, osa muista keskustaryhmistä ja vieläpä pieni osa kokoomuksesta. Teoksen vaara on siinä, että mahdollisesti heräävässä keskustelussa ei oivalleta tätä poliittisen uuden linjan perustotuutta.

Edellä esitetty uusi vaihtoehto vanhentuneen vasemmisto—oikeisto -ajattelun sijasta ei kuitenkaan ole vielä riittävää. Tekijöiden olisi ollut syytä pohditsella yhteistyön mahdollisuuksia keskustan sisälläkin. Kirja saattaa tarpeettomasti polarisoida keskustaa, vaaran ollessa suuri tavoitteiden ja liittolaisten hämähäyryden vuoksi. Kirjoittajat esittävät tässä yhteydessä pari mielenkiintoista ratkaisumallia: a) oikeiston poistamisen keskustapolitiikasta, ja b) keskustan sisäisen yhteistyölinjan (Sukselainen) tehostamisen. Nämä seikat olisi kuitenkin pitänyt ottaa eksplisiittisesti esille. Samoin jää huomiota vaille kaksi mielenkiintoista

muuttuneen tilanteen mukaantuomaa seikkaa. Ensinnäkin MTK:n rooli keskustapolitiikassa jää liian vähälle huomiolle. Tekijät ainoastaan viittaavat 50-luvulla esitettyyn MTK:n kritiikkiin ottamatta huomioon sitä, että silloinen Kekkonen esittämä kritiikki MTK:n roolista suurviljelijöiden etujen ajajana on tällä hetkellä muuttunut tosiasiasa entistä huomattavasti räikeämmäksi. Toinen näistä »unohtuneista» seikoista on keskustayhteistyön ajatuksen syntyminen viime vuosina: yleensä keskiluokan suhteellisen aseman heikkeneminen yhteiskunnallisen kehityksen seurauksena on nimittäin luonut k-linjalle hyvin otollisen maaperän myös tämän yhteistyömuodon hyväksikäyttämiseen. Koko tämä ongelmaryhmä voitaisiin vielä tiivistää sanomalla, että tekijöiltä jää liian vähälle huomiolle maaseutu—kaupunki—ristiriidan nykyinen kehitysvaihe. Tämä on sitäkin omituisempaa kun nimen omaan k-linjan etujen ja luonteen mukaista olisi ratkaisujen etsiminen juuri tähän ongelmaan. Itse asiassa juuri tämän ongelmakentän ratkaisumallien esittämisen kautta k-linja saattaisi hyödyttää sekä itseään, että keskustapolitiikkaa todella merkittäväällä tavalla.

K-linjan rappeutuneisuutta ja soveltumattomuutta nykyaikaan kuvaa hyvin tekijöiden suhtautuminen ulkopoliittikkaan. Ensinnäkin tekijöillä näyttää olevan aivan liian optimistinen käsitys keskustan roolista Suomen ulkopoliitikassa. Tosiasiasa tämä rooli on hyvin pessimistinen: se nojautuu aivan liian harvojen keskustalaisten varaan. Toisaalta muiden ryhmien roolin lisääntyminen on tosiasia, jota olisi ollut syytä analysoida. Toiseksi tekijät esittävät tällä hetkellä kiusallisen tyrmistyttävän väitteen siitä, että ulkopoliittikka ei olisi kansan asia. Tekijöiden edustaman ulkopoliittisen eliittiajattelun saisi kyllä jo nykyään armotta romuttaa. Yleensä tämä seikka näyttää viittaavan k-linjan eliittiuskoon ja kansan kykyjen aliarviointiin. Tämä on aivan mielettöntä ja typerää. Nykyaikana tilanne on kaikesta huolimatta jo muuttunut niin paljon, että elleivät politiikantekijät usko kansalaisten kykyihin, on syytä jättää koko politikointi muiden tehtäväksi. Tässä yhteydessä on tekijöiden ansioksi kuitenkin luettava se, että teos paljastaa mainiosti ulko- ja sisäpolitiikan väli-

sen yhteyden; samoin kansainvälisen politiikan ja järjestelmän muutokset ja niiden vaikutus Suomen sisäpolitiikkaan on analysoitu hyvin.

Tekijöiden ansiona voidaan pitää sitä, että monet keskustalaisia ja myös muita kuohuttaneiden tilanteiden todellinen olemus on osattu paljastaa tyhjentävästi. Tällaisesta analyysistä voi mainita vaikkapa Repoon kohdistuneen ajojahdin liittäminen keskustapuoleen oikeistolaistumiseen. Kirja sisältää lukuisia muita vastaavia yksityiskohtia, joiden tärkeyttä keskustalaisen keskustelun kannalta ei voi liioitella. Varsinkin nuoremmissa keskustalaisissa polveissa on tarvittu juuri tällaisissa kysymyksissä perusteellista tietoa, jota teos pystyy hyvin tarjoamaan.

Mielenkiintoinen piirre teoksessa on keskustan tappion syiden analyysi, jota se tosin esittää valitettavan peiteltysti. Puolueen oikeistolaistumisen ja yhteiskunnan kehittymisen välisen ristiriitatilanteen osoittaminen on kuitenkin tehty perusteellisesti. Samaan aikaan kun kannattajakunnan tarpeet ja ongelmat ovat lisääntyneet, samaan aikaan puolue on siirtynyt pois näiden tarpeiden ja kehityksen sanelemalta linjalta. Tähän liittyy tekijöiden suorastaan mestarillisen ivallisesti osoittama keskustalaisen vuoropuhelun lapsellisuus; keskustelu on pyrkinyt leimaamaan täysin epäoleelliset seikat ja ryhmät keskustan tappion syiksi. Näiden keskusteluissa usein mainittujen seikkojen epärationaalisuuden paljastaminen on todella paikallaan: puolueen alamäen syyt ovat varmasti olleet muualla kuin Revon tai Ryhmä-70:n olemassaolossa.

Lopuksi on syytä korostaa teoksen mielenkiintoisuutta, joka ei varmasti rajoitu vain keskustalaisiin lukijoihin. Tämän lisäksi teos on paikoitellen jopa korkeatasoinen suoritettun analyysin osalta; kirja on suuressa määrin muuta kuin tavanomainen poliittinen pamfletti. Se on perusteellinen puheenvuoro, jota erityisesti keskustalaiset voinevat käyttää hyväkseen. Samoin ne, jotka yleensä tuntevat k-linjan omakseen. Tästä huolimatta olen voinut mainita useita kriittisiä kommentteja, jotka omalta osaltaan pyrkivät keskustelun laajentamiseen, ei teoksen heikkouksien todisteluun. Valitettavaa on että tekijät itse eivät yksiselitteisesti kerro mitä k-linjan tulisi nykyi-

sessä tilanteessa ja tulevaisuudessa olla. Teoksen perusteella saa vain näennäisen vastauksen tähän siitä, että k-linjan tulisi palata alkiolaisuuteen, mitä myös kekkoslaisuus edusti. Tämä on kuitenkin mitäänsanomatonta. Oleellista olisi ollut osoittaa alkiolaisuuden soveltuminen nykyaikaan: missä muodoissa ja millä tavoin sitä pitäisi soveltaa. Alkiolaisuutta ei tulisi ymmärtää tai käyttää mekanistisesti kuten keskustalaisessa keskustelussa valitettavasti tapahtuu, vaan olisi otettava huomioon historiallisen tilanteen muuttuminen ja tämän muutoksen vaatimat uudet arviointit.

Vilho Harle